Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry:n lausunto valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle

Asia: HE 17/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2021 lisätalousarvioksi

Koronakriisin vaikutukset kulttuuri- ja taidealaan tulevat jatkumaan vielä pitkään

Jaosto pyysi Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry:ltä lausuntoa koronaepidemian vaikutuksista ja tukien kehittämistarpeista mm. luovien alojen, kulttuurin ja tapahtumajärjestäjien sekä freelance-toimijoiden näkökulmasta. Vaikutukset ovat pitkäaikaisia: EY:n tuoreen Future Consumer Indexin mukaan 46 % vastaajista ei uskaltaisi mennä konserttiin moneen kuukauteen ja 21 % moneen vuoteen.

Tilannekuva

Kulttuuri- ja taidealan nettomenetysten tuorein arviointi on OKM:ssä julkaisematta. Tiedonkeruu toteutettiin tammi-helmikuun vaihteessa. Koronan vuoksi tehtyjen rajoitusten ja sulkujen aiheuttamia menetyksiä on paikattu etenkin tavoitteella pelastaa toimijat siinä kunnossa koronan jälkeiseen aikaan, että on mitä avata. Korvaamisen ja kompensoinnin mekanismia ei ole ollut. On selvää, että liiketoiminnan tappioita ja menetettyjä työtuloja eivät tuet ole korvanneet.

Kulttuuri- ja taidealalle on kohdistunut monipuolisesti tukia sekä OKM:n tukina, että erilaisina yritystukina. Alan moninaisuuden vuoksi tämä moninaisuus on ollut ja on jatkossakin tarpeen. Kustannustuen kriteerejä on jatkuvasti muokattu alalle paremmin sopivaksi. 27 % kulttuurialan työllisistä Suomessa on yrittäjiä.

KULTA ry pitää tärkeänä, että OKM:n tuet perustuvat OKM:n keräämään ajantasaiseen tietoon kunkin kulttuuri- ja taidealan todellisista nettomenetyksistä ja toimintaedellytyksistä. Näihin alan toimijoilta ministeriölle lähetettyihin tietoihin perustuu esimerkiksi käsiteltävässä lisätalousarviossa oleva elokuva-alalle suunnattu tuki.

Koska kulttuuritalouden julkisesta rahasta kuntien merkitys vastaa valtion merkitystä, tilanne vaihtelee maassa sen mukaan, miten kunnat ovat toimineet. Viime kevään täyssulun aikana vain noin kolmannes kunnista osoitti alalle lisätukia ja vuokrahelpotuksia.

Syksyn rajoitetulla aukiololla kykeni sinnitellen toimimaan niin puhtaasti kaupallisin perustein toimivat elokuvateatterit kuin osin julkisesti tuetut esittävän taiteen kulttuuritoimijat, kun lipunmyyntituloihin oli yhdistettävissä OKM:n myöntämät koronatuet. Alan työnantajat ovat pysyneet pystyssä säästöillä, jotka on tehty etenkin luopumalla freelancereista. Vastaavasti alan työnantajat viestivät, että minkä tahansa muotoinen lisätuki työllistää suoraa samaiset freelancerit.

Jos kulttuuribudjettia leikataan vuodelle -22, kaikki muu on lillukanvartta

Kuten EU:n elpymisvälineenkin käytön osalta on valtiovarainvaliokuntakin todennut, kulttuuria ja luovia aloja kannattaa elvyttää. Kuitenkin Veikkauksen tuottojen laskun takia valmistellaan mittavia leikkauksia vuoden 2022 kulttuuribudjettiin ja jo tälle vuodelle on kohdistettu leikkauksia kulttuurivientitoimijoihin – siihen alueeseen, jolla tulevaa kasvua generoitaisiin. Kulttuurin ja luovien alojen jälleenrakennusvoimaan rakennetaan käsijarru, jos alan perusrahoitusta leikataan heti kriisin päälle.

Näin KULTA ry:n jäsenjärjestöt kuvaavat mahdollisten leikkausten vaikutuksia:

”Esittävän taiteen menoista n. 60 % on henkilöstömenoja, joten julkisen rahoituksen vähetessä säästöjä haetaan suurella todennäköisyydellä vierailijoiden eli freelancereiden palkkakustannuksista, kuten on tapahtunut jo korona- aikana. Leikkaukset näkyisivät siis toisaalla alamme työttömyystilastoissa.”

”Tuhoisat; kulttuuri- ja tiedeinstituuttien toiminnan supistuminen, henkilökunnan lomauttaminen ja mahdollisesti irtisanominen. Mahdolliset sopeutukset, säästöt ja synergiaedut on pääosin jo toteutettu. Marginaaleja tai leikkausvaraa ei ole.”

”Riittävän huonosti menee jo nyt, eli vaikutukset olisivat mittavat, erityisesti lapsille ja nuorille.”

”Kansallisomaisuuden hoito vaarantuisi.”

”Vuosi 22 menee vielä pandemiasta selviämiseen ja kunnallisten toimijoiden budjettiakin ollaan leikkaamassa. Vaikea sopeuttaa lisää, kun on jo sopeutettu.”

”Leikkaukset ovat suoraan verrannollisia siihen, kuinka moni lapsi ja nuori elävää musiikkia kohtaa. Jo vuoden 2021 leikkauksen myötä noin 10 000 lasta ja nuorta jää ilman konserttikokemusta.”

”Kilpailukyky heikkenee varsinkin suhteessa muihin Pohjoismaihin.”

”Koronapandemian käynnistämä yleisötilaisuuksien lama-aika pitkittyisi ja alkaisi näkymään voimakkaammin alan osaavan ja koulutetun työvoiman pakotettuna pakona muille aloille. Ohjelmistot köyhtyvät, freelancerit kärsivät taloudellisesti eniten ja tosiasialliset vaikutukset jatkuvat vielä pitkään vuoden 2022 jälkeen.”

”Leikkaukset heikentävät huomattavasti taide- ja kulttuurifestivaalien toimintaedellytyksiä. Lippujen hinnat todennäköisesti nousisivat.”

Helsingissä 9.3.2021

Rosa Meriläinen
pääsihteeri

KULTA ry:n jäsenjärjestöt ovat Kulttuuri- ja taidealan ammattimaisia ja valtakunnallisia tuki- ja tuottajaorganisaatioita. Jäsenjärjestöjämme on 30: Centralförbundet för Finlands Svenska Teaterorganisationer ry (Cefisto), Finland Festivals ry, Frame-säätiö, Kansallisgalleria, Konserttikeskus ry, Kukunori ry, Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry, LiveFIN ry, Lukukeskus ry, Stiftelsen Pro Artibus, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Suomen Assitej ry, Suomen elokuvasäätiö, Suomen Filmikamari ry, Suomen Jazzliitto ry, Suomen Kansallisooppera ja -baletti, Suomen Kansallisteatteri, Suomen kirjastoseura ry, Suomen Kirkkomusiikkiliitto ry, Suomen konservatorioliitto ry, Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry, Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ry, Suomen Kulttuuritalot ry, Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto ry, Suomen museoliitto ry, Suomen Sinfoniaorkesterit ry, Suomen Teatterit ry, Svenska Teatern, Taiteen perusopetusliitto TPO ry, Teatterikeskus ry